

ric --- doncs, per què no-l nomenau, *majorment* que pus coneguts són los rics que no los pobres?», StViventF (*Quar.*, 110.34). I modernament: «Per a mi la travessera resultava més llarga y representava anar dues hores de nit, mes això no em preocupava gaire, *majorment* no portant entrebancs que em fessin anar reparat», MrnVayreda (*Puny.*, t. IV, p. 89 (74)). *Majorificar*.

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS: *majora*, *màger*, *majoret*, *remajor*, *Coma Maire*, *màgerment*, *majoral*, *majoralia*, *mairal*, *mairala*, *Marial*, *mijoral*, *majoral* (cf. supra), *majoralessa*, *majoralia*, *majoralatge*, *majorança*, *majoria*, *majorista*, *majoritat*, *majoritari*, *majúscul*, *majoret*, *meregat*, *majestat*, *majestuós*, *majestós*, *majestivol*, *majestàtic*, *majestuositat*, *màxim*, *màxima*, *maximós*, *màximum*, *màxime*, *majordom*, *magerdom*, *majordome*, *majosdòmens*, *majordoma*, *majordona*, *majordomia*, *majordomat*, *majorment*, *màjermment*.

Majorana, V. *mardux* *Majordom*, *majordomia*, *majordona*, *majoria*, *majoritari*, *majorment*, *majúscul*, V. *major*

MAL, adj., subst. i adv. vénen respectivament dels ll. MALUS, MALUM i MALE id., id., id. □ 1.ª doc.: orígens (doc. del S. XII etc.).

«Dos mases a Vilalta, que robà per 2 vegades e ic fe, bé de *mal*, qui valg bé 1200 sols.», doc. de l'Alt Cardener del S. XII; «dix que no me-n fermaric res, que no-m tenie per seïnor, que aeg-me¹ greu, e ag-l'en a dir *mal*; e él e 'N R. de M. dixeren-me'n e feren-me'n: feriren mi e ---», Conca de Tremp, a. 1242; usos substantius, però també com a adjectiu en el mateix doc.: «--- e que los òmens de Fonç se-n mançaren un poc, qui valie bé 8 sols.: tot açò, sie bé, sie *mal*, fo feit per R. de Monçor» (PPujol, *DocVgUrg.*, 4.23, 8.11, 8.50); «*declinet a malo et faciat bonum, inquirat pacem et sequatur eam* - zo dix que om se tola de *mal* e 'nquira pad e segesque-la», *Hom.*; 2r5; «--- aquesta terra amarga / --- / que ja l'alè de Déu novament hi circula, / i, granant en silenci les espigues del *mal*, / ella farà forment del jull i la cogula», Màrius Torres (*La Galerna i el llamp*, 1940).

Aplicat igual als homes que a coses i a nocions abstractes: «e-l rey era hom *mal* e de vils custumes», «tuyt temeren a vedar lo príncep, per ço cor lo sabien *mal* e cruel, e havien paor de mort», Llull (*Merav.*, *NCl.* II, 126; *Blanq.* II, 86.22) (substantivat): «no darà rahó als bons de lur salvació ne als *mals* de lur dampnació», Eiximenis (*DoComp.*, *CoDoACA* XIII, 314); «--- los passes, que hi són *mals*, que no hi pot entrar sinó un hom --- per roques e per bosquatgies ---». doc. pirinenc de 1325 (Finke, *Acta Ar.* III, 480), «a amar ço qui és bo, e a desamar ço qui és *mal*», Llull (*Blanq.*, *NCl.* I, 197.18); tots, casos, doncs, on avui es dina *dolent* a la major part del català. No pertot, i així hem de trobar natural que en terra valenciana s'hagi conservat l'ús antic: «els llobarros són més *mals*

que llops» em confiava un pescador a qui el peix li destrossava les xarxes a l'Albufera (Palmar, 1962).

I fins en cat. central en certs ambients conservadors o amb determinats matisos: «pa de crostons, prou *mals* per qui no té queixals, no gaire fermes, i de corcats éstos», B. de Maldà (*Coll. B. V.*, 181); «bandera de foc y sanc - qu'és senyal de guerra *mala*: / a Portugal anirem - ab l'enemic en batalla --- / - No serà tan *mala*, no, / sent el rey qui l'ha cridada / ---», romanço en cat. or. del S. XVIII (quan el llop-pastor engegava unes ovelles contra les altres a ulls clucs, però ja algunes començaven a maliciar que allò era un pastor amb cua sota la samarra), MilàF (*Romillo.*, 91.2, 91.6); en particular es digué encara d'un malalt gravíssim fins en els ambients més purs: «MALALTIES: febra hèctica --- lo metge diu que està molt *mal*: medicus morbi *gravitatem* accusat», OPou (*TbPu.*, 238); i el meu pare encara escrivia en cartes familiars «la cosineta està molt *mala* i no sabem pas si en sortirà» (1899), «m'han dit que En J. està molt *mal*» (1901).

Si nosaltres mantenim l'ús de *mal* com a epítet, en el Rosselló quasi fan a la inversa: «*dolent temps, dolent camí*», i allà *mal* es desvia des de 'penós, difícil' cap a 'gros, figuradament': «donques digueu que hi teniu un *mal* treball en això que heu emprès» ('una feina inacabable') em planyia l'informant de Saorra (1960); i així, acaben per dir-ho, en fraseologia on el barceloní, amb desviació comparable de la lògica, però oposada en l'expressió, diria *bo*: «hi va venir una *mala* colla de gent», 'moltíssims', StJoan de Pladecorts (1959).

L'adverbi *mal* es gramaticalitza per mil viarany, tot partint del sentit propi, ben documentat des del principi: «com *mal* són partits los béns de santa Sgleya!», ponderava Llull (amb un èmfasi potenciat per la *figura etymologica* d'antònims, *Blanq.* II, 230.1). La norma moderna del cat. central que el reemplaça en tants casos per *malament*, no arriba fins a sectors més o menys extrems del català occidental: «a Flix / lo qui bé hi entre *mal* n'ix» botzina una dita tòpica que sento als malèvols veïns del Lloar i la Torre de l'Espanyol (1936), «me *faréts kedá mál?*» s'alarmava un company de camí a Benasc (1965).

Aprofitat pel cat. comú tirant a funcions gramaticals, anat de la idea d'acció difícil, cap a la funció conjuntiva i adversativa: «Si la Generalitat només pogués legislar, *mal* podria ordenar aquelles matèries en les quals només li ha estat reservada l'execució», posava Coromines amb tècnica habilitat en el preàmbul del Decret regulant l'ús del català en els tribunals de Justícia (1933); *mal sigui sinó* 'ni que només sigui' > 'encara que només sigui': «una comunicació que crec que us interessarà, *mal sigui sinó* per l'esforç idealista que representa», carta de Pous i Pagès a Coromines (1915); i això es va concentrar en locucions com *mal li toqués* --- 'encara que ---' (que exemplifica i dilucida Spitzer, *LexikK*, pp. 50ss.); i convertit ja en una verdadera conjunció *mal* que 'encara que': «les trobava bosqueroles --- i fades i, per consegüent, poc aperitives per a mon paladar, una mica gastat per les pican-